

Τὸ γεγονὸς δὲ καὶ μόνον ὅτι αἱ φυλακαὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀπετέλουν τὸ ἀντικείμενον ἐτησίου εἰσοδήματος τοῦ τοπάρχου, ὅστις ἐξεμίσθωνε ταύτας πρὸς τὸν ἀρχιδεσμοφύλακα, δίκην προσόδου χωραφίου, εἶναι ἱκανὸν νὰ δείξῃ τὶ ὑπέ-
φερον οἱ φυλακισμένοι εἰς χεῖρας τοῦ δεσμοφύλακος, ὅστις ἔπρεπε νὰ κερδίσῃ εἰς
βάρος τούτων πολλαπλάσια τῶν καταβληθέντων ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν τοπάρχην ἐτη-
σίων μισθωμάτων. Τοιοῦτοτρόπως ὅσοι δὲν εἶχον νὰ πληρώνουν τὰ λεγόμενα
φυλακιστικά ἢ δὲν ἐτρέφοντο ὑπὸ τῶν οἰκείων των ἢ τῶν ἐξ ἐλέους κινουμένων
φιλανθρώπων ἀπέθνησκον¹⁾, καθότι αἱ φυλακαὶ δὲν εἶχον τὸν τύπον σωφρο-
νιστικῶν καὶ περιοριστικῶν τῆς ἐλευθερίας καταστημάτων, ἀλλ' ἀπετέλουν μέσα πλου-
τοφόρου καὶ ἐπικερδοῦς πηγῆς εἰσοδημάτων, τὰ ὅποια ἀπεσπῶντο διὰ τῆς φρι-
κτῆς καὶ βαναύσου μεταχειρίσεως τῶν ἀτυχῶν φυλακισμένων.

Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι εἰς πλεῖστα ἔγγραφα τῆς τουρκοκρατίας ἐμφανί-
ζονται ὡς φυλακισμένοι οἱ ὀφειλέται χρηματικῶν χρεῶν λόγῳ τῆς μὴ πληρωμῆς
τῶν ὀφειλῶν των. Ἡ φυλάκισις τούτων διήρκει μέχρι τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν
δανειστῶν των, συχνάκις δὲ οἱ ὀφειλέται ἀπέθνησκον ἐκ τῆς μὴ παροχῆς εἰς αὐ-
τοὺς τροφῆς καὶ ὕδατος καὶ τοῦτο διότι ἡ τουρκοκρατία κατὰ τὴν ἐποχὴν
ταύτην εὐρίσκετο εἰς ἐξαιρετικὴν ἀνθρῶν. Ὡς ἐπὶ Τουρκοκρατίας κατέστη
πλέον τυπικὴ ἢ ἐξ ἄλλων σχεδὸν τῶν δανειστικῶν συμβολαίων ἀναγραφὴ τῆς
ρητρᾶς: «ἀπόσχεται σωματικῶς καὶ μὴ τὰ κατὰ τὸν νὰ πληρῶνῃ καὶ νὰ εὐχα-
ριστᾷ τόσον τὸ κεφάλι καθὼς καὶ τὸ διαφρόν» τοῦθ' ὅπερ ἐσήμαινε ὅτι οἱ
ἀπλοῖ ὀφειλέται χρηματικῶν χρεῶν, τῶν ὁποίων τὸ μοναδικὸν ἔγκλημα ἦτο ἢ μὴ
ἀπότισις τῆς ὀφειλῆς, διὰ τῆς δεσμεύσεως τοῦ σώματός των, ἐγίνοντο ἔρμαια τῆς
θηριώδους καὶ μεσαιωνικῆς μανίας τῶν δανειστῶν των²⁾.

εἰς τὴν φυλακὴν τῆς Ἀθήνας διὰ αἰωνίαν προσήλωσιν καὶ ἀνάθημα», ὀρίσας «τὸ ἐνοίκιον
τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου νὰ δίδεται πρὸς ὀλίγην βοήθειαν καὶ παραμυθίαν τῶν ἐν τῇ φυλακῇ
εὐρισκομένων πτωχῶν ἀδελφῶν μας χριστιανῶν». Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, Αἱ παλαιαὶ
Ἀθῆναι, Ἀθῆναι 1922, σελ. 202.

¹⁾ ΚΩΝΣΤ. ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ τοῦ ἐξ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ, «Λόγοι Ἐκκλησιαστικοὶ» Βερολῖνον,
1833, σελ. 258, σημ. β'.

²⁾ Ἐνδεικτικῶς παραθέτομεν ἀνέκδοτον ἔγγραφον τῆς Πάρου τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου
αἰῶνος, ὅπερ ἀποτελεῖ σαφὲς δείγμα τοῦ εἶδους τῶν ἐξασφαλιστικῶν μέτρων τὰ ὅποια ἐλάμ-
βανον οἱ δανεισταὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

“1718 Ἀπριλίου 29 Παροιμία

Τὴν σήμερον μὲ δύναμιν τοῦ παρόντος φανεροῦ σκρίτου ὁ σιὸρ [Νικολὸς Κοπαῖος Καπετάνιος
Ζακυνθινὸς παντρεμμένος εἰς τοῦτον τὸν ντόπον, καὶ καπετὰν Γιουζέ Μπακλῆς παντρεμμένος εἰς τὴν
Ἀντίπαρο, καὶ καπετὰν Ἀνδρέας Παντελαρέσης ἦτονε παντρεμμένος εἰς τὴν Ἀγοῦσα, καὶ οἱ τρεῖς
μαζὶ καθαρὰ λῆσι πῶς ἐλάβασιν ἀπὸ τὸν σιὸρ Γεωργάκη Γιαννάκη Σκιαδᾶ εἰς τὴν Κωνσταντινού-
πολι δανεικὰ ριάλια κατὰ τὸν ἀριθμὸν 1800 τὰ ὅποια ἐδανειστήκασι καὶ ἔδωσαν τα στὴν σκλαβίαν

Τὴν τραγικὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῶν φυλακισμένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μᾶς δίδουν ἀνάγλυφον οἱ κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντες προνομιακοὶ ὅρισμοὶ τῶν Σουλτάνων ¹⁾, οἱ ὅποιοι παρεῖχον δικαιώματα ἢ προνόμια εἰς τοὺς Χριστιανούς· Οὕτω εἰς τὸν προνομιακὸν ὅρισμὸν τοῦ Σουλτάνου Μουράτ Γ' τοῦ ἔτους 1580, διὰ τοῦ ὁποίου παραχωρεῖ οὗτος προνόμια εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Κυκλάδων, μεταξὺ ἄλλων εὐρίσκεται καὶ ἡ ἀκόλουθος περικοπὴ ἀποκαλύπτουσα τὸ μέγεθος τοῦ μαρτυρίου τῶν φυλακισμένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης:

«Καὶ οἱ χρεοφειλέτες νὰ εἶναι σφιγμένοι καὶ βαλμένοι εἰς τὴν φυλακὴν καὶ εἰς τὴν καδέναν καὶ εἰς φυλακές, ἀμὴ νὰ μὴν τὸς κρατίζουν φαγὶ οὔτε πιωτόν ²⁾».

τονε, καὶ ὑπόσχονται καὶ οἱ τρεῖς μαζί, ἕνας ὑπὲρ τοῦ ἄλλου ἔγουν ἐν σόλιτουν, νὰ πληρώνουνε καὶ καὶ νὰ εὐχαριστοῦσι τὸν ἄνωθεν Σκιαδᾶ καὶ τοὺς κληρονόμους του τὰ λεγόμενα = 1800 ριάλια εἰς τέρμενον ἕνα μῆνα. Καὶ ἂν ἤθελε περάσει τὸ τέρμενον καὶ ὅσον καιρὸν ἤθελε περάσει περισσότερο νὰ πληρώνου τὸ διάφορο ἀπορτζιὸν τὰ δέκα δώδεκα τὸν κάθεον χρόνον, καὶ διὰ σιγουριτὰ τῶν ἄνωθεν ριαλίων ὁμπλιγάρουνται καὶ οἱ τρεῖς ὀνοματισμένοι ἕνας ὑπὲρ τοῦ ἄλλου μὲ τὸν ἑμαυτὸν του σωματικῶς καὶ μὲ ὅλαν τοὺς τὰ καλά, κινητὰ καὶ ἀκίνητα παρόντα καὶ μέλλοντα, ἕως τελείαν καὶ σωστήν ἀποπληρωμὴν τόσον κεφάλι ὅσον καὶ διάφορο, ὅσον ἤθελε κάνει εἰς τὴν μπαρόν ὑπόσχεισιν, μένουσι ὁμπλιγάδες καὶ μὲ ὅλαν τοὺς τὰ καλά ἢ συνδία τοῦ ἄνωθεν καπετάν Νικολοῦ ὀνόματι Φλωρεντζάκι, καὶ ἡ συνδία τοῦ καπετάν Γκιουζέ Μπακίτ ὀνόματι Μαρουσάκι, καὶ διὰ πίστιν καὶ βεβαιότητα ὑπογράφου μάρτυρας κατὰ τὴν συνήθειαν ὡς κάτωθεν. Ὁ ἄνωθεν Σκιαδᾶς ἐπαράδωκε τὸ λεύτερο χαρτὶν τοῦ πρὸς τὸ εἶχεν ἐπὶ χεῖριαν τοῦ καὶ ὅσων καθεὺς τὸ ἑαυτοῦ ἐμπροσθεν εἰς πᾶν κάτωθεν μαρτύρων, καὶ ὅποιος πρεζεντάρει τὸ παρὸν νὰ λαμβάνῃ τὴν μπληρωμὴν καὶ τελείαν εὐχαρίστησιν ὡς ἄνωθεν δίχως καμμιάς λογιῆς ἐναντιότῃς ἢ λογοῦν κρίσεις.

Πρωτοπαπᾶς Μπουλουρῆς μάρτυρας εἰς τὰ ἄνωθεν.

Παπα Ἀνδρέας Μοστράτος μάρτυρας εἰς τὰ ἄνωθεν.

Παπα Μιχαήλ Κοντὸς μάρτυρας

Νικολὸς Σκαλορνίθης μάρτυρας

Νικολαὸς Σπιριδὸς Καντζελαριὸς Παρικίας ἔγραψα (ὑπογραφή αὐτόγραφος)

(Τὸ παρὸν ἔγγραφον ἀπόκειται εἰς τὰ Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους).

¹⁾ Αἱ παραχωρήσεις αἱ πολιτικαὶ λέγονται συχνὰ «ἄχτναμέδες» (ἄραβ. ahdnamé = ἔγγραφον συμφωνίας) Βλ. Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ, Οἱ προνομιακοὶ ὅρισμοὶ τοῦ Μουσουλμανισμοῦ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, Περιοδ. «Ἑλληνικά», τ. Θ' (1936) σ. 103, σημ. 2. Βλ. καὶ Ν. Π. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ Ἀνατολικά Μελέται, τ. Α', Τὰ προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν Σμύρνῃ 1909, σ. 88: «ἄχδναμέ», ἐκ τοῦ ἄχδ ὅπερ σημαίνει ὑποχρέωσιν, ἐνοχὴν (obligatio), ἡ δὲ ἑτέρα λέξις ναμέ σημαίνει ἐπιστολήν, ἔγγραφον, ἡ ὅλη δὲ ὀνομασία ἔγγραφον ὑποχρέωσιν. Ὡσαύτως διάκρισιν τῶν «ὀρισμῶν» ὡς καὶ περὶ τῆς φύσεως τούτων ὡς «προνομίων» βλ. Ν. Ι. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Τινὰ περὶ τῆς ἐννοίας τῶν προνομίων ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἀρχεῖον Ἰδιωτ. Δικαίου τ. Ι' (1943), σ. 455 κ.έ.

²⁾ Π. Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ, Γράμματα τῶν τελευταίων Φράγκων Δουκῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, Ἑρμούπολις 1924, σελ. 101 κ.έ.

Ὁ αὐτὸς προνομιακὸς ὅρισμὸς ἐδημοσιεύθη ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ Κ. ΗΟΡΦ, (Venetobyzantinische Analekten 1859) καὶ ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ, εἰς περιοδ. Ἑλληνικά, τ. Θ', 1936.